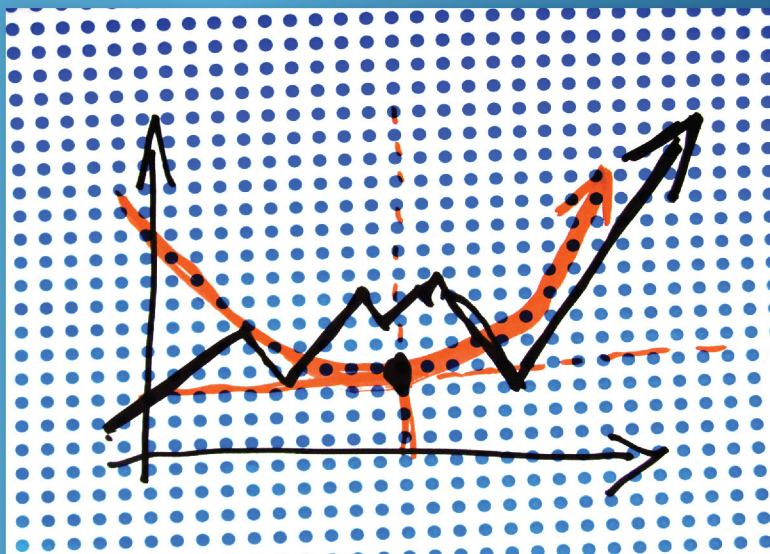

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7628

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2009 YEARBOOK

ГОДИНА 1

VOLUME 1

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2009
YEARBOOK

ГОДИНА 1

VOLUME I

UNIVERSITY "GOCE DELCEV" – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф д-р Ристо Фотов

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Ристо Фотов
Доц. д-р Круме Николовски
Проф. д-р Трајче Мицески
Проф. д-р Милан Илиески
Асист. м-р Борјан Ѓоргиев
Асист. м-р Стеван Габер

Editorial board

Prof. Saša Mitrev, Ph.D
Prof. Risto Fotov, Ph.D
Ass. Prof. Krume Nikolovski Ph.D
Prof. Trajce Miceski Ph.D
Prof. Milan Ilieski, Ph.D
Assist. Borjan Gorgiev, MSc
Assist. Stevan Gaber, MSc

Редакциски одбор

Проф. д-р Ристо Фотов
Доц. д-р Круме Николовски
Проф. д-р Трајче Мицески
Проф. д-р Милан Илиески

Editorial staff

Prof. Risto Fotov, Ph.D
Ass. Prof. Krume Nikolovski Ph.D
Prof. Trajce Miceski Ph.D
Prof. Milan Ilieski, Ph.D

Главен и одговорен уредник

Проф. д-р Трајче Мицески

Managing & Editor in chief

Prof. Trajce Miceski Ph.D

Јазично уредување

Даница Гаврилоска-Атанасовска
(македонски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Економски факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office

Goce Delceva University – Stip
Faculty of Economics
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Stip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Д-р Ристо Фотов	
Одржлив развој - императив на современиот свет	7
Д-р Ристо Фотов	
Анатомија на финансиската и економската криза во светот	18
Проф. д-р Трајче Мицески	
Очекуваното траење на животот во европските земји и нивната корелативна зависност со бруто-домашниот производ по жител	25
Проф. д-р Трајче Мицески	
Менаџмент филозофија на совршенство - лидерство со љубов	34
Проф. д-р Димитар Ефтимоски	
Видови претприемништво	44
Доц. д-р Круме Николоски	
Менаџмент на здравствено-информациски системи - од податоци, преку информации до знаење	52
Доц. д-р Круме Николоски	
Човечки ресурси во јавно-здравствениот систем - од адекватна работна сила до квалитетна здравствена заштита.....	68
Jollanda MEMAJ Assoc. Prof. Dr. Raimonda DUKA	
MPA Analysis of public expenditure on education in Albania	80
Evis Kushi, PhD 88	
Measuring asymmetric information in Albanian tourism	90
Трајко Мицески*, Петар Клетникоски**	
Заедничка аграрна политика на ЕУ	101
М-р Борјан Ѓоргиев	
Образованието и менаџментот на знаење - фактори за развој на човечките ресурси во економија базирана на знаење	109
М-р Златко Бежовски	
Матрица за е-бизнис настап на македонските компании и претприемачи	119

М-р Стеван Лазар Габер

Улогата на пактот за стабилност и раст во креирањето
на фискалната политика во Европската унија 132

Помлад асистент Марија Димитрије Гогова

Евидентни недостатоци во регулирањето на финансискиот сектор 143

К. Чабулева, Т. Мицески, Т. Јованов

Корелациона зависност меѓу живородени деца и склучени
бракови и живородени деца и разведени бракови во Р. Македонија 150

М-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска

Електронското банкарство - поим и ризици 162

М-р Дејан Методијески

На „Долгата опашка“ во функција на туризмот 172

М-р Илија Груевски

Политиката на девизниот курс во услови на фиксен режим
при неговото формирање 179

Помлад асистент Марија Димитрије Гогова

Општите психолошки фактори на однесување на потрошувачите 195

Асистент м-р Елизабета Митрева, Љубица Стефановска, дипл.маш.инж.

Примена на методите и техниките за бездефектно
производство во проектирањето на систем на квалитет и
оптимизација на деловните процеси 202

М-р Стеван Лазар Габер

Значајноста на фискалните правила за имплементација
на стабилна фискална политика 213

М-р Љупчо Давчев

Проценка и менаџирање на државен ризик 220

Т. Јованов¹, Т. Мицески², К. Чабулева³

Корелациона зависност меѓу природниот прираст на
населението и живородени деца и починати лица во Р. Македонија 230

М-р Илија Груевски

Начини на одбрана од каматното влијание кај банките и другите
финансиски институции 241

Stojan Kocев MSc	
SIX SIGMA and CMMI APPLICATIONS and SYNERGY	253
Душан Миланов - Центар за кариера и развој, м-р Борјан Ѓорѓиев	
Стилот на донесување на одлуки како карактеристика на личноста која дава понатамошни насоки за развој на човечките ресурси	267
Љубица Стефановска, м-р Елизабета Митрева	
Проектирање на систем на мотивација - нужност во остварување на стратегијата и целите на компаниите	279
Помлад асистент Емилија Митева	
Технолошки развој на малите и средните претпријатија во PM преку програми за соработка со странски партнери	288
Помлад асистент Дарко Лазаров	
Странски директни инвестиции во Централна и Источна Европа	298
Помлад асистент Емилија Митева	
Улогата на Светска банка во светската економија	309
Марија Манева, Центар за односи со јавноста при УГД	
Маркетинг менаџмент во високообразовните институции	321
Дипл. психолог Билјана Герасимова	
Влијанието на степенот на образование, висината на личниот доход и областа на работа врз начинот на однесување при купување ...	329

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип, Економски факултет - Штип

Помлад асистент Емилија Митева

ТЕХНОЛОШКИ РАЗВОЈ НА МАЛИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА ВО РМ ПРЕКУ ПРОГРАМИ ЗА СОРАБОТКА СО СТРАНСКИ ПАРТНЕРИ

Abstract

In conditions when we manage with a sufficient circuit and adequate structure of development factors, technological development can be realized without bigger moves and difficulties. However, in conditions of insufficient economic development and deficiency in development's factors, particularly deficiency in investments, as it is the case with The Republic of Macedonia, technological development is very limited. Economic restriction of economy created a lot of small and new companies to which it is necessary helping and other kinds of support in their working with relevant institutions, and above all in creating an advantageous business environment for economy without obstructions. Republic of Macedonia has to go on further in the next period with the activities for support of smaller and middle companies. The basic aim of that support must be preparation of small and middle companies to be more competitive and more capable for entering into European Union.

Key words: *technological development, small and middle companies, programs in cooperation with foreign partners*

Вовед

Динамиката и насоките на технолошкиот развој на секое општество во основа е условена од нивото на вкупната развиеност на кое се наоѓа и од расположливоста на факторите на развој.

Во услови на економска транзиција, процесите на економско учење започнуваат во претпријатија кои во променети услови на пазарот се принудени да ја зајакнуваат нивната конкурентна способност преку процесите на економско учење и внесување иновации. За секторот на мали и средни претпријатија е од особена приоритетна важност да се утврди конзистентна национална политика на поддршка на неговиот непречен развој заради големата улога и значење во економскиот развој на земјата. Брзиот технолошки развој бара нови стандарди во управувањето и во донесувањето на одлуки во економијата на сите нивоа. Малите и нови претпријатија имаат тежок пристап до капитал, до информации и до нова технологија, вклучувајќи ги и новите знаења, што е аргумент повеќе во индустриските политики на високоразвиените земји да се дава

приоритетно место и значење на севкупната поддршка на развојот на малите и средните претпријатија.

Особено важни за примена на нови технологии и знаења, без кои не е можна успешна интернационализација на малите и нови претпријатија се партнерството и соработка со странските партнери. Продлабочување на соработката со странски партнери е можна преку преземање на повеќе мерки на макро, мезо и микро ниво и нивната доследна реализација.

Предмет на елаборација во натамошниот текст ќе биде анализа на карактеристиките на секторот на мали и средни претпријатија со посебен осврт на малите и средните претпријатија во РМ, како и презентирање на програмите за соработка со странските партнери.

КАРАКТЕРИСТИКИ НА СЕКТОРОТ НА МАЛИТЕ И СРЕДНИТЕ ПРЕТПРИЈАТИЈА

За разлика од ерата на индустријализација (во рамките на претходниот систем на Македонија, како дел од поранешна Југославија), каде најважно прашање беше развојот на индустриската дејност, во ерата на постиндустриското (информатичко општество) едно од најактуелните прашања е развојот на малите и средните претпријатија. Фактори коишто во прв ред го детерминираат развојот на малите и средните претпријатија се: развојот на информатичката техника и технологија, развојот на други технологии (телекомуникации, транспортни средства, биоинженеринг и генетски инженеринг итн.), како и глобализација на светската економија која наложува нови современи облици на деловно работење, примена на нови знаења, нова технологија и деловна соработка во интерес на обезбедување конкурентно производство и опслужување на светскиот глобален пазар на стоки и услуги.

Постојат различни критериуми за одредување на поимот на мали и средни претпријатија (мал бизнис). Основен критериум е бројот на вработените, но најсоодветната дефиниција за малите и средните претпријатија може да се согледа доколку се направи компаративна паралела како во следнава табела:

Табела 1 - Класифицирање на претпријатијата

	ЕУ Дефиниција за претпријатија	Закон за трговски друштва (2004)	Закон за сметководство (1992), последна измена (2002)
Во првата година од работењето е неопходно да се задоволат два од следниве критериуми			
Микро	до 10 вработени	до 10 вработени	
	годишен обрт ≤ 2 милиони ЕУР	годишен приход < 50.000 ЕУР	
	вредноста на активата ≤ 2 милиони ЕУР	најмногу 80% од бруто приходот да е остварен од еден клиент	
Мали	до 50 вработени	до 50 вработени	до 50 вработени
	годишен обрт ≤ 10 милиони ЕУР	вкупниот обрт $< 2.000.000$ ЕУР	годишен приход < 8.000 просечни месечни плати по работник
	вредноста на билансот на состојба ≤ 10 милиони ЕУР	вредноста на активата $< 2.000.000$ ЕУР	вредноста на активата < 6.000 просечни месечни бруто плати по работник
Средни	до 250 вработени	до 250 вработени	до 250 вработени
	годишен обрт ≤ 50 милиони ЕУР	годишен обрт $< 10.000.000$ ЕУР	годишен приход < 40.000 просечни месечни плати по работник
	вредноста на билансот на состојба ≤ 43 милиони ЕУР	вредноста на активата $< 11.000.000$ ЕУР	вредноста на активата < 30.000 просечни месечни бруто плати по работник
Големи	сите кои не спаѓаат во горенаведената класификација	сите кои не спаѓаат во горенаведената класификација	сите кои не спаѓаат во горенаведената класификација

Извор: агенција за поддршка на претприемништвото на РМ, извештај за МПС, Скопје, 2004, стр.24

Од оваа табела можеме да констатираме дека класификацијата на претпријатијата во Законот за трговски друштва беше подготвена во согласност со дефиницијата која ја користи ЕУ, како и во однос на бројот на вработени е условена истата класификација. Меѓутоа, што се однесува до вкупниот обрт и вредноста во билансот на состојба, тоа не е случај. Само неколку претпријатија во РМ можат соодветно да се вклопат со Европската класификација. За да се реши овој проблем, одговорните во државата ги прифатија вредностите од ЕУ, меѓутоа со намалена вредност од 1/4 или 1/5 од вредноста на ЕУ за обртот и билансот на состојба.

МСП се самостојни пазарни субјекти, изложени на конкуренција која ги принудува да бидат отворени за прифаќање нови идеи или нови производи и услуги, нови технологии, нов начин на дистрибуција, ризик, лукративност¹.

- Специјализација што подразбира изработка на тесен односно мал сегмент или фаза од некој вид комплексно производство преку кооперација со големи фирми.
- Иновативност односно создавање (по) висока додадена вредност преку единица производство.
- Рационалност или потрошувачка на помалку ресурси по единица производство.
- Адаптибилност односно приспособување кон нови видови на ресурси, нови видови на енергија, нова организација на работењето итн.
- Флексибилност и мобилност т.е. спремност кон промена и селење од една дејност во друга, од една локација на друга.
- Трудоинтензивност што подразбира апсорбирање на работната сила преку самовработување.

Во високоразвиените пазарни економии, секторот на МСП има многу значајно место во целокупната економија од причина што опфаќа и до 90% од вкупниот број на деловни субјекти, вработува до 70% од вкупниот број на вработени и создава над 50% од БДП².

Малите и средните претпријатија ја претставуваат сржта на секоја пазарна економија. Во 2004 година во Република Македонија бројот на МСП изнесува околу 50.000, што претставува 99% од вкупниот број на активни претпријатија за истата година³.

Од друга страна пак, учеството на малите и средните претпријатија во бруто вредноста на производството е презентирани во табела 2:

Табела 2 - Бруто вредност на производството⁴ според големината на претпријатијата

(Основни цени, милиони МКД)				
	2002	2003	2004	2005
Мали	170204	184084	206368	224081
Средни	66383	38532	77890	96689
Големи	180667	193018	146809	147653
Вкупно	417264	415634	431067	468423
(%)				
Мали	40.79	44.29	47.87	47.84
Средни	15.81	9.27	18.07	20.64
Големи	43.30	46.44	34.06	31.52
Вкупно	100	100	100	100

Извор: www.stat.gov.mk

¹ Марија Зарензакова-Потевска: Перспективите на малото стопанство, Скопје, 2000, стр.85

² Марија Зарензакова Потевска: *ibid*, стр.87

³ www.stat.gov.mk

⁴ БВП претставува вредноста на произведените стоки и извршените услуги во текот на годината, независно дали тие се во целост продадени или дел од нив е ставен на залиха.

Од оваа табела можеме да констатираме дека постои еден тренд на зголемување на учеството на секторот на мали и средни претпријатија во бруто вредноста на производството. Доколку направиме една компаративна паралела низ одделни временски интервали ќе го утврдиме тој тренд на зголемување, односно ако учеството на малите претпријатија во бруто вредноста на производството во 2002 година изнесува 40,79% во 2005 година учеството на малите претпријатија во БВП изнесува 47,84%. Заедно МСП во 2005 година учествуваат со 68,48% во БВП, додека во 2002 година учеството на МСП беше 56,7%.

Во поглед на импликациите кои МСП ги имаат врз вработеноста, истите можат да се констатираат од табела 3:

Табела 3 - Број на вработени во активните претпријатија во РМ

(Реална вредност)				
	2002	2003	2004	2005
МАЛИ	110373	124840	140511	145461
СРЕДНИ	144654	137888	61239	56947
ГОЛЕМИ			48683	64843
ВКУПНО	255027	262728	250433	267251
(%)				
МАЛИ	43.28	47.52	56.11	54.40
СРЕДНИ	56.72	52.48	24.45	21.30
ГОЛЕМИ			19.44	24.30
ВКУПНО	100	100	100	100

Извор: www.stat.gov.mk

Интересно е да се напомени дека додека вкупниот број на вработени се намалува, бројот на вработени во малите претпријатија е во постојан раст. Оваа состојба се јавува поради отпуштените работници од големите фирми кои сами започнале со свој сопствен мал бизнис или поради тоа што големите претпријатија претрпеле реконструкција и биле поделени во повеќе помали единки. Бројот на вработени кај малите претпријатија е во континуиран раст и во 2004 година го достигнува својот максимум, односно истиот опфаќа 56,11 од вкупниот број на вработени.

Секторот на малите и средните претпријатија во стопанството на Република Македонија има многу големо место и улога и добива сè поголемо значење клучен динамички фактор на целокупниот општествено економски развој. Но, Република Македонија во поглед на технолошкиот развој на малите и средните претпријатија е на многу ниско ниво поради недостиг на финансиски средства, како и отсуство на мерки за поддршка и помош на иноваторството. Токму прашањето за технолошкиот развој на малите и средните претпријатија треба да се бара

преку трансфер на соодветна технологија, преку соодветна застапеност на истражувачко развојната дејност, како и преку реализирање на програми кои овозможуваат поддршка на развојот на малите и средните претпријатија во РМ.

ПРОГРАМИ ЗА ПРОМОЦИЈА НА СОРАБОТКА СО СТРАНСКИ ПАРТНЕРИ

Кога станува збор за програмите на промоција на соработката со странските партнери општо е прифатено мислењето дека нашава земја треба да се вклучува во програмите на ЕУ кои се многубројни и се во функција на развој на малите и средните претпријатија со директна финансиска и нефинансиска поддршка, во областа на информирањето и поддршка на деловното работење, како и промоција на соработката и кооперацијата.

Во таа насока Европската повелба за мали претпријатија ги обврзува земјите на ЕУ да ги задоволат потребите на малите претпријатија во повеќе области, вклучувајќи го и јакнењето на технолошкиот капацитет на малите претпријатија и успешните електронски (е-бизнис) деловни модели. Во ЕУ во областа на развојот на партнерството и соработката меѓу земјите-членки и пошироко се реализирани повеќе програми и тоа:

- програми кои обезбедуваат мрежа на институции за информации и за промоција на соработките како: EURO-INFO центри, ВИС мрежата (центар за бизнис информации), BC-NET (Business Cooperation Network) или мрежи за деловна соработка и многу други институции, асоцијации и тела;
- програми кои обезбедуваат поддршка на конкурентската способност, преку проекти за тренинг и консалтинг, како што се: EUROMANAGEMENT, EUROMARKETING и други;
- програми за индустриски технологии и материјали (CRAFT) итн.

ЕУ има изградено систем на инструменти за спојување на политиката на поддршка на технолошкиот развој и политиката на поддршка на малите и средните претпријатија и во тие рамки е даден приоритет на овој сектор во програмите за истражување на технолошкиот развој. Во таа насока постојат голем број на програми (околу 1.117) за поддршка на иновациите, информатичките технологии и технолошкиот развој на малите и средните претпријатија.

Во Република Македонија пак беа активни следниве проекти⁵:

- Проектот - Европартнеријат, што преставува можност за поврзување и соработка на стопанствата од земјите во транзиција и земјите на ЕУ преку одржување на саемски манифестации;

⁵www.gtztechno.com.mk/DOKUMENTACIJA/publications/Informacija%20za%20TT%20proekti.doc

- Проектот на ЕУ за меѓугранична соработка со Република Грција односно Проектот за развој на еврорегиони;
- Проектот на ЕУ за меѓугранична соработка со Република Грција и со Република Албанија односно Проект за развој на еврорегион во тој дел на Балканот.

Исто така, во рамките на техничката соработка помеѓу владите на Република Македонија и Сојузна Република Германија во склопот на активностите на *Проектот на Германското друштво за техничка соработка на трансфер на технологија* успешно беше реализирана Програма за поддршка на проекти од трансфер на технологија во мали и средни претпријатија (МСП), со активно учество на научноистражувачките институции во Р. Македонија.

Во рамките на Програмата беа реализирани повеќе од 30 проекти од трансфер на технологија во преку 50 МСП, со вкупен буџет на проектите од 800.000 евра. Значајно е да се истакне дека во реализацијата на Програмата активно беа вклучени 4 *центри за трансфер на технологија*, чие формирање како посебни правни лица (од Машинскиот, Електротехничкиот и Земјоделскиот факултет во Скопје, како и од Општината и Техничкиот факултет во Битола) и функционирање е поддржано од ГТЗ *Проектот за трансфер на технологија*.

Во успешната реализација на *проектите од трансфер на технологија* во МСП активно беа вклучени: *научноистражувачките институции* - како извор на знаење, *центрите за трансфер на технологија* - како олеснувачи во трансферот на технологија и советодавачи, МСП (производни претпријатија од машинската индустрија, електротехничката индустрија, издавачката дејност и печатењето, земјоделството, информатичко-комуникациска дејност, прехранбената дејност), како партнери во реализација и корисници на резултатите од проектите, и ГТЗ *Проектот за трансфер на технологија*, како носител на идејните решенија за реализација на Програмата, идентификација на претпријатијата и технолошките проблеми, експертска поддршка во сите процедури сврзани со реализација на Програмата.

Резултатите од реализираните проекти се однесуваат на: воведување нови технологии, подобрување на постоечките технологии (модернизација на технолошкиот процес), создавање иновативни производи, обука и специјализација. Зајакнувањето на технолошките капацитети може да донесе само придобивки кај нив. Како една од најважните придобивки се смета зголемувањето на ефикасноста и ефективноста на малите и средните претпријатија, намалувањето на трошоците, зголемувањето на квалитетот на производите итн.

Во РМ постојат повеќе проекти кои работат за промоција и зајакнување на трансферот на технологија. Во рамките на Министерството за образование и наука (МОН) постои Одделение за поддршка на технолошкиот развој и техничка култура, кое во рамките на своите активности доделува финансиски средства за поддршка на развојно-истражувачки активности, поттикнување на иновациското творештво и развој на технолошката инфраструктура на МСП. Оваа одделение реализира континуирани активности за поддршка на развојот на малите и средните претпријатија во функција на зголемување на продуктивноста, намалување на невработеноста, развој на нови производи и технологии, заштеда на сировини и енергија, унапредување на животната средина и воопшто подобрување на квалитетот на живеење. Исто така, и Министерството за економија во рамките на програмата за промоција на МСП, покрива дел од трошоците за учество на претпријатијата на саеми во државата и надвор од неа. Кога станува збор пак за донаторските проекти и канцеларии кои работат во оваа област карактеристични се следниве:

- СИНТЕФ Македонија (Канцеларија за норвешко-македонска стопанска соработка) која во областа на зајакнувањето на трансферот на технологија придонесува преку воспоставување соработка помеѓу македонските универзитети и Норвешкиот универзитет за технологија и наука (NTNU), со можност студенти од Македонија да престојуваат на NTNU или на некои од истражувачките институции на СИНТЕФ Норвешка. Целта на проектот е врз основа на барање на македонска фирма за одредена технологија која не е достапна во РМ, да се одбере постдипломец или докторанд кој ќе биде испратен во Норвешка таа технологија да ја совлада и понатаму да ја имплементира во македонското претпријатие кое го иницирало барањето. Искуството покажува дека на македонските фирми им е потребна помош во пристапот на странските пазари и соработка со странските пазари. Типот на соработка не е условен, односно може да станува збор за увозни зделки, заеднички вложувања, заеднички настап на трети пазари (партнерства на меѓународни тендери) итн.
- ИЦЕ – Италијанска канцеларија за трговска промоција. Покрај промоција на македонските и италијанските производи во двете земји, оваа канцеларија врши Matchmaking на мали и средни претпријатија од двете земји, организирање на саеми, остварување на контакти и средби помеѓу претпријатијата итн.
- СИППО – Канцеларија на Швајцарската амбасада чија главна цел е промоција на македонските производи во Швајцарија и други земји на ЕУ.

- МЦА-УСАИД – Целта на Проектот за конкурентност на Македонија е да им помогне на македонските претпријатија да обликуваат визија и акции што ќе резултираат со нивна поголема конкурентност на домашниот, регионалниот и меѓународниот пазар. Овој проект работи со македонските претпријатија од сите големини и им помага да создадат и пласираат комплексни производи и услуги. Преку овој проект беа креирани пет кластери (за туризам, за ИТ, за јагнешко и сирење, за вино и за текстил).
- ДИХК – Германска стопанска комора за меѓународна соработка: Проект на Германската стопанска комора чија цел е остварување на што поголема соработка помеѓу македонските и германските претпријатија, организирање саеми итн.

Во РМ исто така функционира и Еуроинфо кореспондентниот центар, кој во РМ е мрежно поврзан со другите вакви центри во Европа. Овој центар нуди повеќе можности за поврзување на странски и домашни претпријатија. Во поголемиот број случаи овие услуги се бесплатни.

Во ЕИКЦ се нудат следниве услуги: барање партнер, извозни правила, информации за пазарот, стандарди и трговски марки. Исто така се нудат информации за тендери на ЕУ, разни видови помош (грантови) за македонските претпријатија, како и информации за регулативата на ЕУ и стандардизацијата. Но сепак неговото функционирање во РМ е доведено во прашање поради финансиската одржливост на истиот.

Зајакнувањето на технолошкиот капацитет и трансферот на технологија не се воопшто лесни задачи за извршување. Имено, покрај финансиските средства кои се потребни за реализација на овие програми, потребна е и експертиза од други земји, како и време потребно за реализација на програмите. Република Македонија мора да продолжи со активностите за поддршка на малите и средните претпријатија и во наредниот период. Основна цел на таа поддршка мора да биде подготовка на малите и средните претпријатија да бидат поконкурентни и посpremни за влегување во Европската унија. Сите активности треба да бидат насочени кон создавање на поатрактивно деловно опкружување, промоција на претприемачката култура и креирање на поволно опкружување за МСП.

Заклучок

Во услови на глобализација на светската економија, секторот на малите и средните претпријатија нужно се интернационализира, а за тоа е потребно соодветно да се подготви. Единствено конкурентно способните претпријатија, што вклучуваат и примена на најсовремени знаења и нови технологии, можат да станат дел од светскиот пазар на стоки и услуги преку деловна соработка, партнерство и директни договори. Во рамките на тој контекст менаџерите треба да создадат услови за прифаќање на новините кои ги нуди техничко-технолошкиот развој, а од нивната брзина во одлучувањето, од прифаќањето на новите знаења и искуства во користењето на најновите техники и технологии, зависи нивото на нивното ефикасно работење и стопанисување. Од друга страна пак, Република Македонија е во големо заостанување во освојувањето и примената на современите технологии, а едновременно е ставена во значителна технолошка зависност од странство. Со цел да се продлабочи и да се засили соработката со странските партнери а со тоа и да се обезбеди соодветен технолошки развој на македонската економија, потребно е преземање на низа законски и економски мерки како што се законска и друга поддршка на лизингот, лиценците, франшизингот, како форми на трансфер на технологија и инструменти за финансирање на малите и средните претпријатија, активно вклучување во програмите на ЕУ во интерес на зголемување на партнерството и соработката со странски партнери, промоција на програми и проекти за приближување кон европските стандарди, создавање на институционална инфраструктура за промоција на претприемништвото и конкурентноста како и создавање на поволно деловно опкружување за непречен развој на претприемништвото. Неопходно е сите овие мерки да бидат реализирани од причина што долгорочните перспективи за развој на домашната економија се согледуваат токму од овој сектор.

Користена литература

Агенција за поддршка на претприемништвото на РМ, извештај за МСП, Скопје, 2004 г.
Поповска Златка: Политика на технолошки развој, Скопје, 2000 г.
Потевска Зарензакова Марија: Перспективите на малото стопанство, Скопје 2000 г.
www.apprm.gov.mk
www.gtztechno.com.mk
www.stat.gov.mk